

ІНТЕГРОВАНА ПРОФІЛАКТИКА НА ВСІХ РІВНЯХ – ОСНОВНА МЕТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ІНВАЛІДНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ

Крекотень О. М.

Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова, Вінниця, Україна

Ключові слова: профілактика, інвалідність, чинники впливу, працівники.

Сьогодні реформи охорони здоров'я України орієнтовані на пріоритет економічних методів господарювання, децентралізацію управління галуззю, посилення економічної самостійності лікувальних установ. Крім цього мають місце досить відчутні руйнації сформованої і виправданої роками первинної медичної допомоги з профілактикою захворювань, що призвело до негативних тенденцій у стані здоров'я людей, насамперед економічно активної частини населення промислових регіонів країни [1-4].

У зв'язку з переходом вітчизняної охорони здоров'я на принцип фінансування одного мешканця, медичне обслуговування робітників промислових підприємств сьогодні перекладено на загальну лікарняну мережу. Практично припинили свою роботу медико-санітарні частини, що обслуговували робітників зайнятих у шкідливих і небезпечних умовах виробництва. Відбулось скорочення посад цехових лікарів і середнього медичного персоналу, втрачаються спеціальні знання і професійні навички медичних працівників. Дільничний лікар, на якого покладено медичне обслуговування робітників, не має відповідної підготовки з питань професійної патології і гігієни праці. Начального рішення потребують питання удосконалення профілактичних заходів [1, 3, 5].

При організації профілактичної роботи на перше місце потрібно ставити не захист працівників від впливу несприятливих чинників, а виключення їх з трудового процесу. Мова йде про створення машин, обладнання, розробку технологій, формування трудових колективів з такими характеристиками, які б виключали або максимально послабляли негативний вплив праці на здоров'я працівників. Така задача в певній мірі вирішує впровадження у виробництво досягнень науково-технічного процесу [6, 7].

Профілактика націлена не лише на попередження захворювання, але й виключення виникнення передхворобливих станів. Передхворобливі стани слід тлумачити, як порушення пристосування організму працівника до умов виробничого середовища, в основі яких криються конкретні причини [2, 6, 8].

Важливим для удосконалення системи профілактики даній категорії населення є аналіз чинників формування здоров'я працівників, керівна дія на які може дати позитивний результат. У літературі наводиться різноманітна класифікація цих чинників.

Так, В. В. Леонтович (1962) виділяє чотири групи чинників здоров'я:

- трудові, пов'язані з процесом роботи
- чинники, пов'язані з виробничими взаємовідносинами
- чинники, пов'язані зі штучно створюваним середовищем перебування
- чинники, пов'язані зі сферою людської свідомості.

П. В. Колпарів та ін. (1969) виділяють дві групи чинників здоров'я: біологічні та соціальні. Соціальні чинники, в свою чергу, поділяються на дві підгрупи:

- чинники, безпосередньо пов'язані з діяльністю людини в процесі праці;
- чинники, не пов'язані безпосередньо з виробничою діяльністю.

До першої відносять умови праці, побуту, відпочинку, заробітної праці, харчування, житло, відношення людей до засобів виробництва, місце і роль людини в процесі праці, спосіб розподілу суспільного продукту, його розміри. До другої – виховання, сімейні відносини, відношення до різноманітних суспільних організацій, релігій, культур, спорту і т.д. [4, 6].

Проведені комплексні соціально-гігієнічні дослідження впливу житлових умов, розміру заробітної плати, подушового доходу сім'ї на захворюваність працівників виявили відповідну їй залежність від перерахованих чинників.

М. Є. Павленко з співав. (1977) у своїх роботах показали, що у працівників з більш високим доходом на одного члена сім'ї показники захворюваності дещо вищі у порівнянні з працівниками з низьким доходом. П. Н. Майстрок з співав., Л. Є. Панін, В. М. Доценко та ін. вказують на важливу роль харчування у збереженні здоров'я даної категорії населення. Рациональне харчування є гарантією міцного здоров'я [4-6].

Соціальні чинники здоров'я, які, як показують результати проведеного аналізу, активно впливають на формування здоров'я промислових робітників.

Значимість різних соціальних чинників у формуванні здоров'я працівників В.В.Леонтович визначає наступним чином:

- Перше місце – праця, її умови.
- Друге – відношення між людьми.
- Третє – вплив середовища перебування.

- Четверте – різноманітні форми суспільної свідомості [2, 3].

Соціальні чинники здоров'я, провідним із яких є умови праці, почали активно формуватися з початком суспільно-трудової діяльності, в результаті тісної взаємодії людей з навколишнім середовищем. Проте, виступаючи активною діючою стороною процесу праці, людина не завжди мала справу з пізнаними процесами та явищами. Низька ступінь пізнання, не повне пристосування знаряддя, предметів праці можливостям робітника і є об'єктивною причиною формування агресивних чинників трудового процесу, тобто небезпечних і шкідливих для здоров'я умов праці. Аналіз даних літератури показав, що несприятливі умови праці є однією з головних причин високої захворюваності промислових працівників [2, 7].

Результати санітарно-гігієнічного контролю чинників виробничого середовища є єдиними показниками стану умов праці на підприємстві. При формулюванні завдань щодо покращення умов праці справа призводить, зазвичай, до санітарно-гігієнічного нагляду за середовищем, в якому перебігає процес праці.

За класифікацією ВООЗ виділяють чотири групи чинників виробничого середовища:

- Хімічні: пил, пари, тумани, дим, гази, розчинники.
- Фізичні: шум, вібрація, освітлення, випромінювання, вплив високих і низьких температур.
- Біологічні: контакт з вірусами, бактеріями, рикетсіями, паразитами.
- Психосоціальні: стресові ситуації, монотонність праці, незадоволеність працею, нічні робочі зміни, висока інтенсивність роботи, нездорова психологічна ситуація в колективі.

Л. М. Ахметзянів, досліджуючи умови праці на підприємстві деревопереробки встановив, що на багатьох виробництвах працівники знаходяться у незручній для них робочій позі, виконуючи важкі фізичні навантаження. Ці чинники стали причиною того, що працівники, зайняті в таких умовах, хворіють в 1,2 рази частіше у порівнянні з працівниками, які зайняті у сприятливих умовах.

Н. І. Гаврилів зі співав., Н. Я. Кучерін, Г. П. Петров, досліджуючи захворюваність працівників на підприємствах машинобудування виявили, що на здоров'я впливають не лише несприятливі санітарно-гігієнічні, але й організаційні чинники – режим праці, змінність, ритмічність роботи.

Вивчення здоров'я працівників підприємств лісного господарства проводили Є. І. Сергєєва і Г. П. Соловйова. Вони виявили, що у працівників окремих професій даної галузі промисловості несприятливий вплив на здоров'я несли такі чинники умов праці як шум, вібрація, вимушена робоча поза, перепади температури, важкі фізичні навантаження.

Здоров'я працівників на підприємствах хімічної промисловості вивчали І. І. Алекперів зі співав., І. М. Трахтенберг зі співав., Л. М. Камарів та інші. Було встановлено, що умови праці, а саме токсичні хімічні речовини відіграють важливу роль у формуванні чинників ризику, які призводять до розвитку серцево-судинних захворювань [4].

W. Brokman, J. Winnubst, J. Reed, M. Colligam, R. Elsas та ряд інших авторів вказують, що результатом впливу несприятливих умов праці на працівника є різноманітні

стресові ситуації: стрес на фізичне перенапруження, на велику інтенсивність праці, на нічну роботу, інформаційне навантаження.

Таким чином, приведений аналіз дозволяє зробити висновок про те, що на формування здоров'я працівників впливають чинники біологічної сутності людини, чинники навколишнього середовища і чинники обумовленні суспільним розвитком людей.

Розглядаючи процес досягнутий за останні десятиліття в області профілактики, слід відмітити, що в цілому ситуація продовжує залишатися незадовільною.

До профілактики відносяться заходи направлені на попередження виникнення захворювань або перед хворобливих станів. Її можна назвати провідною або первинною профілактикою. Конкретні заходи даного виду профілактики витікають із змісту та структури чинників, які формують здоров'я промислових працівників [9].

З урахуванням вищесказаного первинну профілактику слід розуміти як "систему правових, техніко-економічних, організаційних, соціально-гігієнічних, фізкультурно-оздоровчих заходів направлених на попередження захворювань та збереження високої працездатності робітників" [3].

Поняття "попередження виникнення захворювань" включає всі заходи на трьох рівнях профілактики, які описані нижче. Їх можна коротко охарактеризувати наступним чином:

1. Втручання, які діють безпосередньо на індивіда, – здоровий спосіб життя, харчування, загальна гігієна, фізична підготовка, навчання та ін.

2. Втручання, які діють безпосередньо на оточення індивіда, тобто на сім'ю і середовище, в якому він проживає та працює.

3. Втручання, які застосовуються з метою зменшення ризику виникнення захворювань та інвалідності в суспільстві у цілому [7, 9].

Попередження захворювань та інвалідності економічно активного населення країни не обмежується заходами в області охорони здоров'я. Воно також включає всі типи соціальних, професійних, освітніх, законодавчих та інших втручань. Найкращі результати можу бути досягнуті лише за умови поєднання всіх цих заходів на всіх рівнях медико-соціального забезпечення даної верстви населення.

Рецензент: д.мед.н., професор Грузєва Т.С.

ЛІТЕРАТУРА

1. Латишев Є. Є. Гігієнічна характеристика умов праці та ризиків розвитку професійних захворювань гірників вугільних шахт в сучасних умовах : автореф. дис. канд... мед. наук : 14.02.01 / Є. Є. Латишев – Донецьк, 2003. – 16 с.
2. Наукове обґрунтування оптимізації системи профілактики інвалідизуючих захворювань у військовослужбовців Служби безпеки України [Текст] : автореферат дис. ... канд. мед. наук : 14.02.03-соціальна медицина / Г. І. Тітов. – Київ, 2008. – 20 с.
3. Асаенко И. С. Научное обоснование и разработка современной системы управления профилактикой заболеваемости промышленных рабочих : дис...д-ра мед.наук: 14.00.33 / И. С. Асаенко. – Минск, 1992. – 424 л.

4. Кочін І. В. Наукове обґрунтування соціально-гігієнічних аспектів системи збереження і відтворення стану здоров'я працівників промисловості (на прикладі коксової і хімічної промисловості) : дис... д-ра мед. наук : 14.02.10 / І. В. Кочін. – Запоріжжя, 1995. – 574с.

5. Лучкина В. В. Медико-социальное состояние лиц трудоспособного возраста, имеющих хронические заболевания, и совершенствование системы их реабилитации (на примере Читинской обл.) : диссертация ... кандидата медицинских наук : 14.00.33 / В. В. Лучкина – Красноярск, 2009. – 131 с.

6. Єрошкіна Т. В. Наукові основи системи охорони здоров'я працівників промислових підприємств : автореф. дисертації ... доктора медичних наук : 14.00.33 / Т. В. Єрошкіна. – Дніпропетровськ, 1993. – 48 с.

7. Мавликаева Ю. А. Оценка динамики и прогноз первичной инвалидности лиц у трудоспособного возраста [Текст] / Ю. А. Мавликаева, М. Я. Подлужная // Проблемы социальной гигиены, здравоохранения и истории медицины. – 2003. – № 2. – С. 14-16.

8. Медико-соціальні причини та фактори, що сприяють формуванню первинної інвалідності при захворюваннях системи кровообігу, шляхи її профілактики [Текст] / А. В. Іна-тов, О. В. Сергієні, В. М. Лехан, Т. В. Ананьєва // Український кардіологічний журнал. – 2005. – № 1. – С. 77-81.

9. Пугиев Л. И. Инвалидность у лиц молодого возраста в Российской Федерации, закономерности ее формирования и стратегия развития профессиональной реабилитации : диссертация ... доктора медицинских наук : 14.00.52 / Л. И. Пугиев. – Москва, 2008. – 331 с.

ИНТЕГРИРОВАННАЯ ПРОФИЛАКТИКА НА ВСЕХ УРОВНЯХ – ОСНОВНАЯ ЦЕЛЬ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ИНВАЛИДНОСТИ ТРУДЯЩИХСЯ

Крекотень Е. Н.

Винницкий национальный медицинский
университет имени Н. И. Пирогова,
Винница, Украина

Наиболее важными факторами влияния, которые приводят к ухудшению состояния здоровья трудящихся, есть социальные факторы и факторы труда, устранение которых – основная цель первичной профилактики для предупреждения развития заболеваемости и инвалидности экономически активного населения.

Ключевые слова: профилактика, инвалидность, факторы влияния, трудящиеся.

THE INTEGRATIVE PREVENTION ON THE ALL OF LEVELS IS THE MAIN AIM WARNING OF DISABILITY OF WORKERS

Krekoten O. M.

Vinnitsa National N.I. Pirogov Medical University,
Vinnitsa, Ukraine

The most important factors influencing which cause deteriorated health in workers are social and labour factors. The main purpose of primary prophylaxis is removing of these factors for warning of morbidity and disability of the economic active population.

Key words: prevention, disability, factors influencing, workers.